

Z kroniki Instytutu Zachodniego

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Dnia 30 marca 1973 r. w auli Instytutu Zachodniego w Poznaniu, przy Starym Rynku 2, odbyło się Walne Zebranie Członków Instytutu Zachodniego. Porządek obrad był następujący:

1. Zagajenie i wybór przewodniczego Walnego Zebrania;
2. Odczytanie protokołu Walnego Zebrania z dnia 27 marca 1972 r.;
3. Sprawozdanie Kuratorium, Rady Naukowej i Dyrekcji z działalności w roku 1972;
4. Sprawozdanie finansowe za rok 1972 oraz preliminarz budżetowy na rok 1973;
5. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
6. Plan naukowy i wydawniczy na rok 1973;
7. Dyskusja nad sprawozdaniami;
8. Powzięcie uchwały o udzielenie Dyrekcji IZ absolutorium za działalność w okresie sprawozdawczym i zatwierdzenie planu pracy i preliminarza na rok 1973;
9. Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
10. Powołanie nowych członków Instytutu Zachodniego;
11. Wolne wnioski;
12. Zakończenie.

1. Zebranie otworzył (o godz. 11⁰⁰) przewodniczący Kuratorium Instytutu Zachodniego, prof. dr Jan Wąsicki, witając przybyłych gości: prof. dra Gerarda Labudę, prezesa Poznańskiego Oddziału PAN, dra Mariana Walczaka, dyrektora generalnego PAN, przedstawicieli KW PZPR oraz członków Instytutu Zachodniego. Chwilą milczenia zebrani uczcili pamięć doc. dra Romana Lutmana, red. Zdzisława Hryniewicza i prof. dr Ewy Maleczyńskiej — członków IZ zmarłych w roku 1972/1973.

Z kolei przewodniczący Rady Naukowej, prof. dr Zdzisław Kaczmarczyk zaproponował powołanie na przewodniczącego Walnego Zebrania prof. dra J. Wąsickiego. Wniosek przyjęto jednogłośnie. Na sekretarza Zebrania powołano mgr Małgorzatę Waller.

2. Protokół z Walnego Zebrania Członków IZ, odbytego 24 marca 1972 r. opublikowany został w „Przeglądzie Zachodnim” nr 4/1972 (ss. 422 - 426). Zebrani nie zgłosili wobec niego zastrzeżeń.

3. Wydane w formie osobnej broszury sprawozdanie Kuratorium i Dyrekcji IZ za okres 1 stycznia 1972—31 grudnia 1972 r. udostępniono wcześniej zebranim, zrezygnowano więc z jego odczytania. Komentarz do opublikowanego tekstu wygłosił dyrektor-kurator, sekretarz Wydziału I PAN, prof. dr Władysław Markiewicz. Ubiegły rok mówca określił jako trudny dla Instytutu. Wiązało się to m. in. ze zmianami w składzie Dyrekcji. Ciężar kierowania placówką spoczywał w tej sytuacji przede wszystkim na wicedyrektorze dr Januszu Sobczaku, z którym współpracował ściśle wicedyrektor mgr Henryk Naskrent. W pracach Dyrekcji uczestni-

czył również dr Zdzisław Nowak. W tym trudnym okresie szczególnie cenna była pomoc Kuratorium (głównie prof. Wąsickiego) i Rady Naukowej (prof. Z. Karczmarczyka). Wszystkim wymienionym prof. Markiewicz złożył wyrazy serdecznego podziękowania. Zapowiedział, iż problem składu Dyrekcji zostanie wkrótce rozwiązany.

Polska Akademia Nauk rozpatrzyła pozytywnie wniosek IZ o utworzenie Zakładu Badań nad Polonią. Prace Zakładu, którego formalne powołanie nastąpi w ciągu najbliższych tygodni, dotyczyć będą Polonii zachodnioeuropejskiej. Utworzenie nowej komórki pociągnie niewątpliwie reorganizację wewnętrzną Instytutu. Nowa struktura organizacyjna IZ i jego plan badawczy winien być dostosowany do ogólnopolskiego programu węzłowych problemów badawczych. Z założeniem tym wiąże się m. in. rozbudowanie Zakładu Ekonomicznego, który jako koordynator badań nad integracją świata kapitalistycznego pełni funkcję wiodącą. Nowa rola przypadnie również zreorganizowanemu Zakładowi Socjologicznemu. Prof. Markiewicz podziękował w tym miejscu za dotychczasową owocną i wydajną pracę byłemu kierownikowi Zakładu doc. dr Andrzejowi Kwileckiemu, który objął funkcje kierownika Instytutu Socjologii UAM oraz mgr Andrzejowi Brenczowi, który podjął pracę w Instytucie Etnografii UAM. Słowa serdecznego podziękowania prof. Markiewicz skierował również pod adresem dotychczasowego, wieloletniego wicedyrektora IZ, kierownika Zakładu Nauk Prawno-Politycznych, dra Janusza Rachockiego, który objął stanowisko wicedyrektora Instytutu Badania Stosunków Wschód-Zachód w Warszawie oraz pod adresem mgr Krystyny Sikorskiej, która podjęła pracę na UAM. Ponadto prof. Markiewicz podziękował za wieloletnią ofiarną i sumienną pracę maszynistce IZ, p. Zofii Dybalskiej.

W okresie sprawozdawczym Instytut zatrudnił ośmiu nowych pracowników, w tym czterech naukowych.

Na zakończenie komentarza prof. Markiewicz stwierdził, że niezmienny, główny trzon dotychczasowej, wypróbowanej kadry Instytutu gwarantuje dalszy prawidłowy rozwój placówki, a przewidywaną reorganizację Instytutu zapropował jako jeden z podstawowych tematów dalszych rozważań. Kończąc, prof. Markiewicz w imieniu Dyrekcji i Walnego Zebrania podziękował za życzliwy stosunek do IZ przedstawicielom Wydziału Nauki i Oświaty KW PZPR oraz stwierdził, że utworzenie Poznańskiego Oddziału PAN i powołanie na jego prezesa prof. G. Labudy, od wielu lat związanego ściśle z pracami IZ, zapewni Instytutowi opiekę nowej instytucji.

4. Sprawozdanie finansowe za r. 1972 i preliminarz budżetowy na r. 1973 przedstawił wicedyrektor mgr Henryk Naskrent. Sprawozdanie zawierało m. in. zapowiedź zasadniczych zmian w systemie dotowania Instytutu Zachodniego, wniosek skierowany do Walnego Zebrania o podjęcie uchwały dotyczącej spraw płacowych oraz wyrazy podziękowania za subwencje finansowe przekazane na cele wydawnicze Instytutu przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu i Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy.

5. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej przedstawił dr Jan Prędko. W okresie sprawozdawczym Komisja działała w następującym składzie: prof. dr Józef Boroń, dr Ryszard Ławniczak, dr Jan Prędko, prof. dr Tadeusz Puchalski, prof. dr Józef Zajda. W wyniku przeprowadzonych prac kontrolnych Komisja ustaliła:

- a) odnośnie do spraw finansowych — dokumentacja kasowa nie wykazuje nieprawidłowości; postuluje się natomiast zmiany formalne w sprawozdawczości;
- b) w odniesieniu do działalności naukowo-badawczej IZ — odczuwa się niedostatek środków finansowych na wydawnictwa. Zabezpieczenie środków na cele

wydawnicze winno być przedmiotem szczególnej troski nowej Dyrekcji. Ponadto Komisja wystąpiła z postulatem wydawania „Polish Western Affairs” także w wersji niemieckiej;

c) w odniesieniu do bazy lokalowej i materialnej — zwrócono uwagę na brak nowocześniejszego sprzętu (m. in. kserografu) oraz brak pozytywnych zmian w trudnej sytuacji materialnej Instytutu. Dotychczasowe trudności pogłębione będą dodatkowo zmianą lokalu.

Komisja stwierdziła, iż niektóre poprzednie jej postulaty nie zostały w okresie sprawozdawczym zrealizowane. Uwzględniając jednak trudne warunki pracy Dyrekcji, Komisja zgłosiła wniosek o udzielenie jej absolutorium za rok 1972.

6. Plan naukowy i wydawniczy Instytutu Zachodniego na rok 1973 przedstawił zebrany wicedyrektor IZ dr Janusz Sobczak. Ze względu na trwającą ogólnokrajową dyskusję nad reorganizacją polskiego życia naukowego, podstawą tegorocznego planu był pięcioletni plan naukowy IZ na lata 1970 - 1975.

7. W dyskusji nad sprawozdaniami kolejno głos zabierali:

Prof. dr Gerard Labuda

— omówił dotyczące całego poznańskiego środowiska PĀN-owskiego sprawy lokalowe, m. in. przyczyny zmian lokalizacji Instytutu Zachodniego oraz projekty budowy nowego obiektu, który pełniłby rolę centrum badawczego nad „tematyką zachodnią”;

— zanalizował obecną sytuację Instytutu i nakreślił dalszą linię jego rozwoju. Stwierdził, iż miniony rok zamknął pewien określony etap działalności IZ, związany z konkretną sytuacją polityczną. Do dotychczasowych problemów badawczych: stosunków polsko-niemieckich, Polski zachodniej i północnej oraz integracji świata kapitalistycznego, dochodzi obecnie kolejny temat: badania nad Polonią zachodnioeuropejską. Nowy etap prac Instytutu nie powinien wiązać się ze zmianami metodologiczno-merytorycznymi, musi być jednak dostosowany do nowej politycznej rzeczywistości. Stąd też tematyka województw zachodnich i północnych nie może być jednym z „szyldów” działalności IZ. Ratyfikację układu Polska-NRF należy traktować jedynie jako konsekwencję dotychczasowych wydarzeń politycznych, nie zaś jako zasadniczą zmianę w stosunkach polsko-zachodniemieckich. Dlatego też należy wzmocnić prace badawcze nad całokształtem problemów związanych z Niemiecką Republiką Federalną. Konkludując, prof. Labuda ocenił dotychczasowe kierunki działalności IZ jako słuszne, a więc nie wymagające zmian i wyraził opinię, iż kadra naukowa IZ zdolna jest do podjęcia zadań związanych z nowym etapem jego rozwoju;

— omówił działalność edytorską Instytutu. Stwierdził, iż w minionym roku nie nastąpiła mobilizacja środków finansowych, które umożliwiłyby realizację szerszego planu wydawniczego. Obecne zamierzenia edytorskie mówca uznał za zbyt skromne i nie odpowiadające nowej roli Instytutu. Stąd też konieczne są daleko idące reformy, które objęłyby przede wszystkim wydawnictwa zwarte. Zdaniem prof. Labudy, należy — w podejmowanych staraniach — zmierzać do podwojenia obecnego budżetu Instytutu, (utrzymującego się na jednakowym poziomie od szeregu lat); tylko taka podstawa finansowa może zapewnić rozszerzenie działalności wydawniczej, której profil winien zmierzać w kierunku syntezy. Jako podstawowy postulat prof. Labuda wymienił przedstawienie władzom PAN planu finansowego, w którym wymieniona propozycja potraktowana być musi jako niezbędne minimum;

— zapronował zorganizowanie w r. 1976 sesji naukowej poświęconej koncepcjom i działalności Teodora Tyca, Józefa Borowika, Zygmunta Wojciechowskiego

i Romana Lutmana — ludziom, którzy stworzyli podstawy i pierwsi podjęli badania nad „problematyką zachodnią”. W r. 1976 upływie czterdziesta rocznica założenia przez T. Tycy Instytutu Bałtyckiego, którego duchowym spadkobiercą jest m. in. Instytut Zachodni w Poznaniu.

Prof. dr Adam Vetulani

wyraził pełne poparcie dla projektu prof. Labudy dotyczącego zwołania sesji naukowej i wystąpił z wnioskiem o poszerzenie jej programu o dotyczące Śląska prace Stanisława Kutrzeby. Jako celowy ocenił również projekt budowy w Poznaniu centrum badań nad tematyką „zachodnią”.

Nawiązując do tekstu sprawozdania prof. Vetulani

— zaproponował objęcie badaniami nad Polonią zachodnioeuropejską także Włoch i Szwajcarii;

— postulował poszerzenie składu Rady Naukowej o nowych członków ze wszystkich polskich środowisk naukowych (obecnie dominują w niej przedstawiciele Poznania i Warszawy), a w związku z tym proponował wprowadzenie odpowiednich zmian w statucie IZ zezwalających na wykluczenie z Rady Naukowej tych członków, którzy trzykrotnie nie usprawiedliwiliby swej nieobecności na jej posiedzeniach. Ponadto, mówca zgłosił pod adresem Dyrekcji i Kuratorium następujące pytania:

— jaki będzie kierunek badań nad Polonią zachodnioeuropejską (socjologiczne, historyczne, polityczne itp.) i jakiego okresu mają one dotyczyć;

— czy PAN interesuje się losami rękopisów zagrabionych przez Niemców, które obecnie znajdują się na terenie NRF;

— czy i jakie reperkusje wywołują wydawnictwa Instytutu w naukowych publikacjach francuskich i zachodniemieckich;

— jak należy rozumieć zawartą w sprawozdaniu (s. 36) informację o kontynuowaniu w Warszawie pod red. C. Łuczaka serii *Documenta Occupationis*;

— jakie są przyczyny znacznego odpływu pracowników naukowych Instytutu do pracy na UAM.

Prof. dr Józef Rutkowski

stwierdził, iż dorobek Zakładu Ekonomicznego IZ jest przykładem, iż trudności na jakie w roku 1972 natrafił Instytut nie zakłóciły toku jego prac. Niewątpliwe osiągnięcia Zakładu Ekonomicznego uzasadniają — zdaniem mówcy — rozważenie decyzji, czy w oparciu o kadre tego Zakładu nie można by powołać w Poznaniu Instytutu Ekonomicznego PAN, w miejsce rozwiązanego centrum ekonomicznego w Warszawie.

Prof. dr Czesław Pilichowski

nawiązał do wypowiedzi prof. Labudy dotyczącej dalszego rozwoju IZ. Zgodził się m. in. z wnioskiem prof. Vetulaniego, by tematykę Polski zachodniej i północnej włączyć do badań nad dziejami polskiej myśli zachodniej. Ponadto postulował, by w pracach IZ uwzględnić następujące zagadnienia badawcze:

— tzw. akcję łączenia rodzin;

— wyrównanie strat i szkód wojennych. W tym miejscu, w imieniu Ministerstwa Sprawiedliwości i kierownictwa GKBZHWP, mówca wysoko ocenił i podziękował za dotychczasową działalność Zakładowi Badania Dziejów Okupacji IZ, którego prace, spełniając funkcje ekspertyz, ułatwiają i przyspieszają prowadzenie śledztw przeciw zbrodniarzom wojennym.

Prof. Pilichowski zapoznał również zebranych z programem perspektywicznym

Główniej Komisji dotyczącym podjęcia monumentalnych prac wydawniczych, w których uczestniczyć winny wszystkie polskie humanistyczne środowiska naukowe. Proponowana publikacja o charakterze serii wydawniczej, oparta wyłącznie na dokumentach powinna ukazać całokształt polityki hitlerowskiej wobec narodu polskiego, realizację tych założeń programowych, a także jej skutki — co pozwoliłoby m. in. odpowiedzieć na pytanie o „bilans otwarcia” Polski Ludowej w r. 1945.

Główna Komisja dysponuje środkami finansowymi umożliwiającymi realizację tego przedsięwzięcia, w którym niebagatelny udział winien mieć również Instytut Zachodni.

Prof. Witold Kochański

przychylił się do wniosku o uwzględnienie w pracach badawczych IZ problemu tzw. akcji łączenia rodzin.

Dr Franciszek Szymiczek

w związku z danymi przedstawionymi w sprawozdaniu Dyrekcji stwierdził, iż wpływy związane ze składkami członkowskimi są zbyt niskie i apelował o ściągnięcie zaległych sum. Postulował także, by osoby nie wywiązujące się ze swych zobowiązań skreślić z listy członków IZ.

Doc. dr Andrzej Kwilecki

stwierdził, iż członkowie IZ są niedostatecznie reprezentowani w pracach Instytutu, a Walne Zebranie nie może pozostać jedyną okazją wymiany poglądów. Intensyfikacja prac Instytutu wymaga wypracowania nowej formy współpracy, której wyniki powinny znaleźć odbicie na łamach „Przeglądu Zachodniego”. Równocześnie winien on pełnić rolę informatora, odnotowującego wyniki wszystkich prac, podejmowanych nad tematyką „zachodnią” w Polsce. Chodzi bowiem o przygotowanie kadry naukowo-technicznej dla projektowanego centrum naukowego w Poznaniu. Pierwszoplanowa pozostaje sprawa poziomu prac realizowanych w IZ. Tylko najwyższa ich naukowa ranga pozwoli przezwyciężyć obecne trudności i w przyszłości zapewni Instytutowi takie miejsce w dorobku naukowym kraju, jakie zajmował w przeszłości. Prawidłowy rozwój placówki ułatwiony będzie — zdaniem mówcy — przychylnym stosunkiem władz partyjnych i miejskich Poznania,

Prof. dr Czesław Madajczyk

wyraził pogląd, iż w przyszłym roku należy oczekiwać ostatecznego sprecyzowania programu Instytutu. Mówca przychylił się do wniosku prof. Labudy, iż badania nad tematyką polsko-niemiecką wymagają intensyfikacji, przy czym szczególnie dotyczy to obserwacji przemian zachodzących w społeczeństwie NRD i NRF. W odniesieniu do badań nad Polonią zachodnioeuropejską postulował rozszerzenie kontaktów z Wielką Brytanią i Francją, a w kraju — wykorzystanie dorobku naukowego innych placówek (np. Instytutu Historii PAN). Uściślenie współpracy z innymi środowiskami naukowymi winno — zdaniem prof. Madajczyka — stać się jednym z naczelných założeń programowych IZ.

Doc. dr K. Kwaśniewski

przychylił się do zgłaszanych poprzednio postulatów, by tematykę Polski zachodniej i północnej włączyć do badań nad dziejami polskiej myśli zachodniej. Winna stać się ona nie tylko przedmiotem, ale i podmiotem badań. Zwrócił uwagę m. in. na konieczność przebadania stereotypów Polski zachodniej w kulturze polskiej, a także tradycji myślenia politycznego na tych terenach, Zjawiska związane z akcją

„łączenia rodzin” traktować należy właśnie jako wynik działania istniejących stereotypów. Proponował, by przedmiotem zainteresowania uczynić raczej pozytywne przemiany związane z narodzinami mentalności nowoczesnego Polaka, niż występujące jeszcze zjawiska negatywne.

Podsumowania dyskusji dokonał przewodniczący Zebrania, prof. J. Wąsicki. Nawiązując do wypowiedzi prof. Labudy dotyczącej dalszego rozwoju IZ wskazał na istotne zmiany, jakie w ciągu blisko 30-letniej działalności Instytutu nastąpiły m. in. w geografii naukowej kraju i jakie wywrzeć muszą zasadniczy wpływ na jego rolę w przyszłości. Zmiany te dotyczą m. in. funkcji instytutów regionalnych. I tak, o ile w początkach swego istnienia IZ spełniał przede wszystkim rolę inspiratora, to obecnie jego zadania sprowadzają się głównie do koordynowania badań prowadzonych w placówkach regionalnych. W dalszym ciągu swej wypowiedzi prof. Wąsicki wyraził poparcie dla propozycji prof. Labudy dotyczącej zorganizowania sesji poświęconej uczynom, którzy ponieśli największe zasługi dla rozwoju polskiej myśli zachodniej, proponując rozszerzenie tematyki sesji o dorobek prof. S. Wysłoucha.

Na pytania szczegółowe, jakie padły podczas dyskusji odpowiedzi i wyjaśnień udzielił prof. W. Markiewicz.

— Trudności finansowe Instytutu są wynikiem zaniedbań, jakie od wielu lat narastały w odniesieniu do nauk humanistycznych. Władze PAN stoją na stanowisku, iż dodatkowe środki (szczególnie na cele wydawnicze) Instytut Zachodni uzyskać może realizując zlecenia instytucji trzecich.

— Korzystne perspektywy i możliwości rysują się przed Instytutem, w związku z powołaniem Zakładu Badań nad Polonią. W tym miejscu prof. Markiewicz przychylił się do wniosku prof. Vetulaniego, by pracami badawczymi (będą one miały głównie charakter badań socjologicznych, ale nie mogą być oderwane od realiów historycznych) objąć także Włochy i Szwajcarię.

— Technika i metodologia badań nad Polonią oparta będzie na doświadczeniach związanych z realizacją zadań podjętych na ziemiach zachodnich.

— Zarzut prof. Vetulaniego, dotyczący partykularyzmu Instytutu, prof. Markiewicz uznał za istotny i w jakimś stopniu uzasadniony. Przewagę pracowników Instytutu w organach zwierzchnich należy przełamać, rozszerzając skład osobowy Rady Naukowej.

— Odpływ pracowników Instytutu na UAM uważać należy za zjawisko normalne. Jest to forma „spłacania długu” zaciągniętego niegdyś przez Instytut na Uniwersytecie. Niepokojąca może być tylko cykliczność podobnych zjawisk (albo „odpływ”, albo „przyływ”), podczas gdy podobna wymiana, rozłożona w czasie i obustronna, winna być traktowana nawet jako pożądana i korzystna.

— Instytut śledzi pilnie przede wszystkim echa i reperkusje własnych wydawnictw na terenie NRF. W odniesieniu do Francji nie ma pełnego rozeznania.

— W redakcji *Documenta Occupationis* reprezentowane są wszystkie środowiska naukowe kraju. Wspomniana seria zaplanowana została na lata 1973 - 1993, przy czym zaprojektowano już trzydzieści tomów.

— Sprawa rewindykacji rękopisów zagrabionych przez Niemców nie była dotąd przedmiotem zainteresowania IZ. Jest to problem istotny, wymagający uwzględnienia w planach Instytutu.

— Władze PAN nie są przeciwne powołaniu Instytutu Ekonomicznego poza Warszawą. Gdyby lokalizacja tej instytucji w Poznaniu, na bazie WSE okazała się możliwa, władze PAN byłyby zainteresowane realizacją tego postulatu.

— Prof. Markiewicz wyraził podziękowanie prof. Pilichowskiemu za pozytywną ocenę działalności IZ oraz za szereg zgłoszonych przezeń konkretnych propozycji, które winny być rozpatrzone przez nową Dyрекcję IZ.

— Problem poruszony przez prof. Kochańskiego wymaga szerszej dyskusji. Aspekty socjologiczne „kwestii Słowińców” zostały rozpoznane. Błędem byłoby jednak sprowadzanie całego zagadnienia wyłącznie do wypaczeń administracyjnych.

— Wniosek dra F. Szymiczka dotyczący uregulowania kwestii składek członkowskich winien być rozpatrzony przez władze Instytutu.

Na zakończenie prof. Markiewicz podziękował dyskutantom za cenne uwagi i postulaty, dotyczące m. in. miejsca i związków Instytutu z innymi placówkami i środowiskami naukowymi, w tym także kontaktów z zagranicą (głównie w odniesieniu do badań nad Polonią).

8. Przewodniczący Zebrania, prof. J. Wąsicki zaproponował głosowanie nad wnioskiem Komisji Rewizyjnej dotyczącym udzielenia Dyrekcji IZ absolutorium za jej działalność w okresie 1 stycznia — 31 grudnia 1972. Wniosek jednomyślnie przyjęto.

9. W wyniku głosowania przyjęto również jednomyślnie wniosek o przedłużenie uprawnień obecnej Komisji Rewizyjnej na rok 1973.

10. Z kolei przewodniczący Zebrania, na wniosek Kuratorium i Dyrekcji przedstawił listę kandydatów na członków Instytutu Zachodniego. W wyniku głosowania uprawnienia członków uzyskali: min. Wiesław Adamski, dr Joachim Benyskiwicz, dr Mirosław Cygański, prof. dr Krystyna Daszkiewicz, dr Zbigniew Dworecki, mgr Stanisław Fornalik, dr Bogdan Kres, mgr Alfons Lehman, mgr Janusz Matużyński, dr habil. Bernard Piotrowski, dr Janusz Tomaszewski, doc. dr habil. Lech Trzeciakowski, dr Marian Walczak, dr Zbigniew Wielgosz, prof. dr Zbigniew Leoński, dr habil. Hubert Orłowski.

11. Zamykając Zebranie, prof. Wąsicki podziękował wszystkim przybyłym za wzięcie w nim udziału i zaproponował wysłuchanie wykładu prof. Markiewicza na temat stanu nauk społecznych w przededniu II Kongresu Nauki Polskiej.

